

Albert Schweitzer

Svenska besök i Lambaréné

Läkaren Stig Holm kom till Lambaréné 1933 och var under många år den enda från Sverige som arbetat på sjukhuset där. Stig Holm hade tagit studenten i Göteborg 1920 där hans pappa arbetade som kyrkoherde. Efter gymnasiet började han läsa medicin i Stockholm för att sedan fortsätta i Lund där han var färdig med lic. 1932. Han var 31 år när han reste till Lambaréné. Hans fru och en son följde inte med utan stannade hemma i Sverige. Stig hade vikarierat på ögonavdelningen i Lund sjukhus så han hade troligtvis redan i Sverige bestämt sig för att vid sidan om det vanliga sjukhusarbetet Afrika även samla in material till en doktorsavhandling. Stig Holm återvände till Sverige med båt i maj 1935 och hans doktorsavhandlingen om ögonsjukdomar i Afrika var klar 1937 i Lund. Avhandlingen var skriven på franska.

DE L'HÔPITAL SCHWEITZER, LAMBARÉNÉ, GABON (MÉDECIN-CHEF: PROF. ALBERT SCHWEITZER) ET DE LA CLINIQUE OPHTALMOLOGIQUE DE L'UNIVERSITÉ DE LUND, SUÈDE (MÉDECIN-CHEF: PROF. SVEN LARSSON)

LES ÉTATS DE LA RÉFRACTION OCULAIRE CHEZ LES PALÉNÉGRIDES AU GABON, AFRIQUE ÉQUATORIALE FRANÇAISE

ÉTUDE DE RACE POUR ÉCLAIRER LA GENÈSE
DE LA RÉFRACTION

PAR
STIG HOLM
LUND, SUÈDE

LUND
IMPRIMERIE HÅKAN O
1937



Två år som läkare

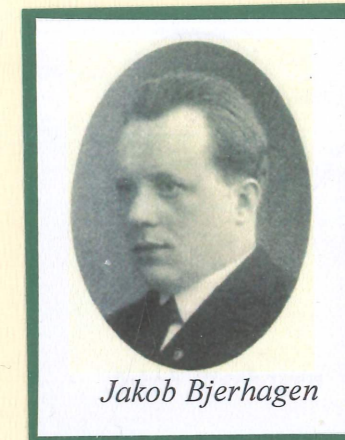
vid sjukhuset i Lambarene

(Gabon, Franska Ekvatorialafrika)

av
STIG HOLM

*Med. Dir. och Fru
John Nilsson
med önskan om god jul
från familjen
Emma o. Stig Holm*

ALBERT SCHWEITZER, "Mannen och hans gärning" 1938.



Svenska Förbundet till stöd för Albert Schweitzers verksamhet, få härmed avgiva följande berättelse:

Behållningen den 1/1
1934 utgjorde Kr. 1,799:—
I gåvomedel ha under
1934 influtit » 3,784:10
Ränta å sparkasseräk-
ning utgjorde » 41:23 Kr. 5,624:33
Enligt Doktor Schweit-
zers anvisning har till
avlönning åt Doktor
Holm i Lambarene för
tiden 16 april t. o. m.
31 dec. 1934 utanord-
nats Kr. 1,300:—
till Doktor Schweitzer
har översänts » 3,600:—
Utgifter för tryckning,
porto, frakt, ljusbilder
m. m. utgjorde under
1934 » 184:09 Kr. 5,084:09
Behållning den 31/12 1934 Kr. 540:24
som insatts å Sparkasseräkning.
Räkenskaperna äro förda med omsorg och utbe-
tningarna vederbörligen styrkta.

Stockholm den 1 april 1935.

Rich. Runmark. Karl J:son Lundahl.

Fru M. Gerle-Arvedson, Uppsala, 3 kr.; frkn Margitta Landoerg, Sandefjord, Norge, 5 kr.; frkn Lydia Nilsson, Vinslöv, 10 kr.; kullekt i Vargöns kapell, V:a Tunhem, vid föredrag av doktor Stig Holm, 40 kr.; bokhållaren V. E. Schultsberg gm kontraktsposten A. Thimark, Smedjebacken, 25 kr.; Rantens lilla syförelning gm frkn Emma Larsson, Falköping, 50 kr.; frkn Maja



Brevet till Hertha Hansson i Sverige skickades 29/11 1933 från Lambaréné. Det finns ingen avsändare på brevet men man kan ändå se att det måste vara skrivit av Stig Holm. Han var i Lambaréné 1933 och i sin Avhandling tackar han Hertha Hansson.

Tillbaka i Sverige så skrev Stig Holm en artikel "Två år som läkare vid sjukhuset Lambaréné" som ingick i boken "Fyrbåken i urskogen" som gavs ut av det svenska förbundet till stöd för Albert Schweitzers verksamhet. Det var denna förening som betalade Holms lön när han var på Lambaréné. Man kan läsa att även Stig Holm var anlitad att hålla föredrag och samla in pengar i kyrkorna. Kollekten i Vargöns kapell var 40 kr vilket i dagens penningvärde blev ca 1.000 kr.

Albert Schweitzer

Svenska besök i Lambaréné

Detta brev till Dr Goldsmith på Lambaréné kommer från SMF-missionären John Jönsson i Kongo. Brevet är stämplat 10 mars 1944 i Dolisie och var framme i Lambaréné sex dagar senare. Brevet hade troligtvis transporterats med bil över Kristallberget.



JÖNSSON, John, Samuel, missionär, f. 19/10 03 i Gislövs s:n, Skåne. Föräldrar: lantbr. Ola Jönsson o. h. h. Karna Jönsson. Avlagt realex. 21, genomg. folkh:sk. (J.K.F.) 21-22, M:skolan 24-27, språkstudier i Bryssel 27-28, dipl. All. Fr. 32. Missionär i Kongo 28-57, föreståndare för Skolhemmet

I augusti 1946 reste läkarna Georg Palmaer och Elon Mattsson samt missionären Göte Egfors med bil från Brazzaville till Lambaréné. Bilresan på ca 100 mil tog tre dagar eftersom vägen var mycket dålig. Dr Mattsson hade arbetat på Kibunzi sjukhus i Belgiska Kongo sedan mitten av 1930-talet och ville besöka sin stora idol som var Albert Schweitzer. När Schweitzer 1921 reste runt i de svenska kyrkorna för att samla in pengar så när han kom till Annedalskyrkan i Göteborg så fanns Elon där som sommarvikarierande kantor. Schweitzer gjorde då ett sådant intryck på Elon att han bestämde sig för att utbilda sig till läkare och sedan börja arbeta i Afrika.



Dr Palmaer, dr Mattsson och missionären Egfors tillsammans med Schweitzer.

Man stannade 3 nätter på Lambaréné men besöket blev en liten besvikelse då man upplevde att sjukhus vid Lambaréné var mycket primitivt. Göte Egfors skrev i en tidningsartikel:

Man kände Schweitzers fasta grepp över sjukhuset. Hans principer fick var och en lov att finna sig i. Vi kom till matsalen utan solhjälm. Vi fick vänligen återvända efter dem under förebräelsen att vi svenskar gick före med dåligt exempel.

SMF-missionären och lärarinnan Therese Björklund besökte Lambaréné i december 1945. Efter 2:a världskriget var det många missionärer som varit länge i Afrika och väntade på att kunna åka hem till Sverige. Therese fick nu möjlighet att följa med en båt till Europa om hon kunde tag sig upp till hamnen i Port Gentil. Det tog tre dagar för henne att via en lastbil först åka till Lambaréné från Dolisie. Efter några dagars väntan på Lambaréné fick hon åka med en liten båt på Ogoouéfloden till hamnstaden Port Gentil där Europabåten väntade.

Hemma i Sverige under hösten (23/11 1946) träffande Therese ledaren för Schweitzerföreningen som var Greta Lagerfeldt. Hon kunde då bland annat berätta om sitt besök hos Schweitzer och att det nu fanns ett flygfält nära Lambaréné.



Therese Björklund



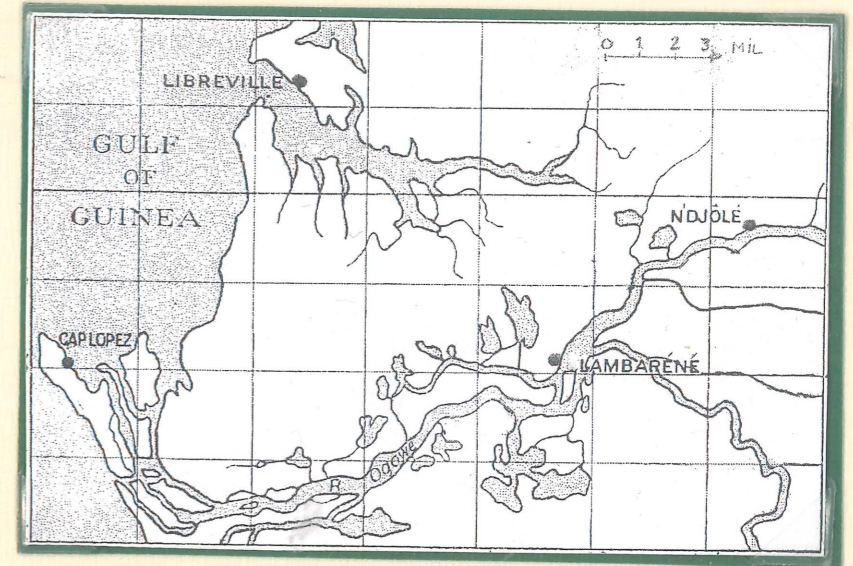
Albert Schweitzer och Elon Mattsson i Lambaréné.

Albert Schweitzer

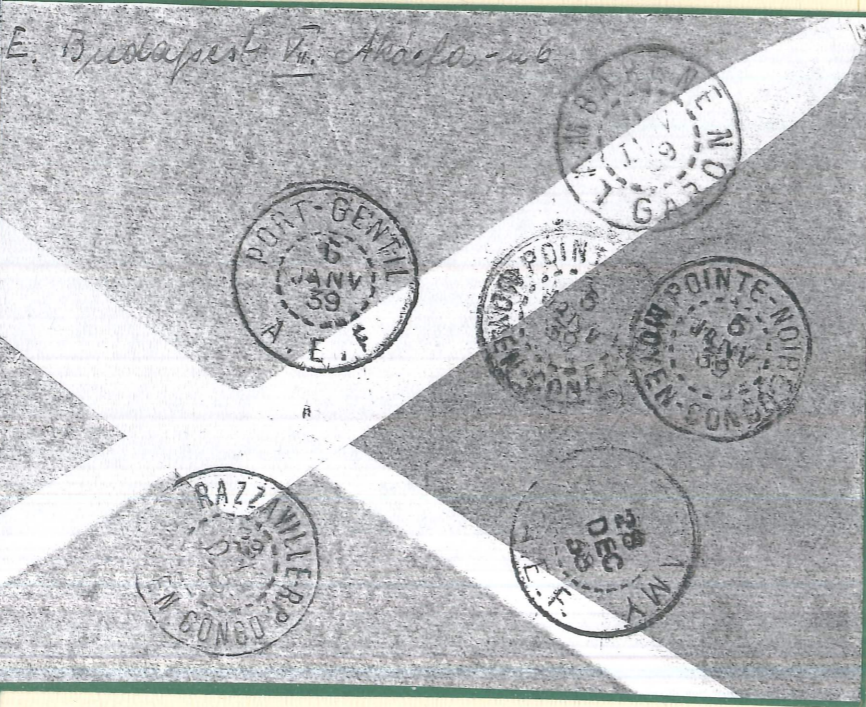
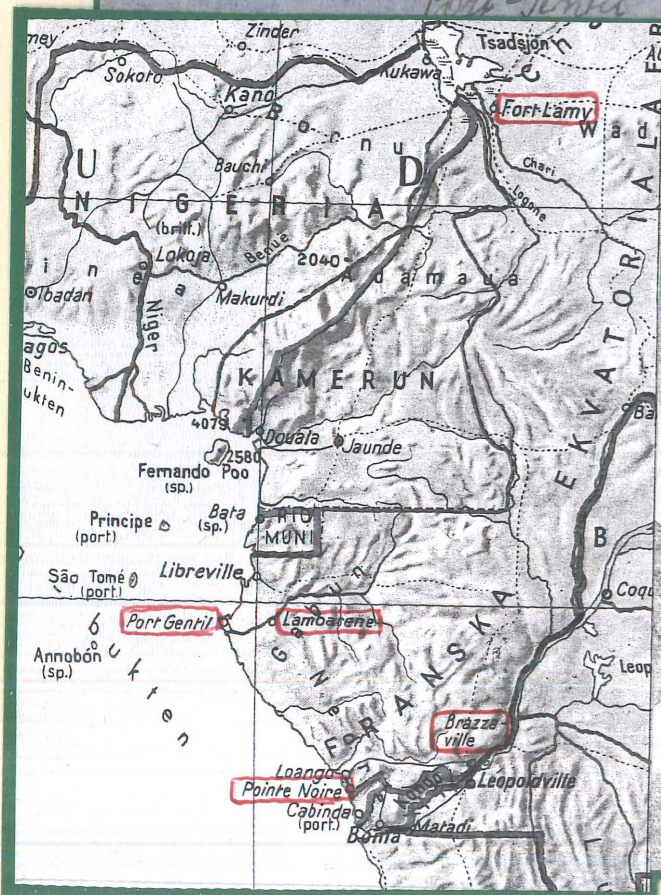
Postgången till/från Lambaréné

Detta brev skickades från Dr Rozsa i Budapest den 17/12 1938 till Dr Györkovars på Lambaréné. Troligtvis arbetade han på sjukhuset och det intressanta med brevet är alla stämplat på baksidan som beskriver transportvägen till Lambaréné.

Första stämpeln är Fort Lamy, A E F den 28/12 1938. En dag senare finns en stämpel Brazzaville, 29/12 1938. Hit kom brevet med flyg från Europa. Tredje stämpeln är ifrån hamnstaden Pointe Noire, 5/1 1939. Troligtvis skickades brevet hit med tåg. En dag senare finns stämpeln Port Gentil, A E F den 6/1 1939. Det är hamnstaden vid Ogowéfloden och härifrån skickades brevet med flodbåt till Lambaréné. Härifrån kom sista stämpeln 8/1 1939 så efter 22 dagar var brevet från Budapest framme i Lambaréné.



Under sjukhusets första 30 år skedde alla transporter hit med båt. Ogowéfloden är farbar från Cap Lopez vid mynningen förbi Lambaréné upp till Ndjole där vattenfallen börjar. Europabåtarna angjorde bland annat Cap Lopez och ett brev från Lambaréné till Europa tog cirka 3 veckor.



Detta brev till Dr Golsmith på sjukhuset i Lambaréné är stämplat på stadens postkontor den 11 maj 1941. Varför frankerade och skickade någon ett brev över Ogowéfloden då man kunde låta någon som var på väg till sjukhuset ta med brevet och överlämna det till den

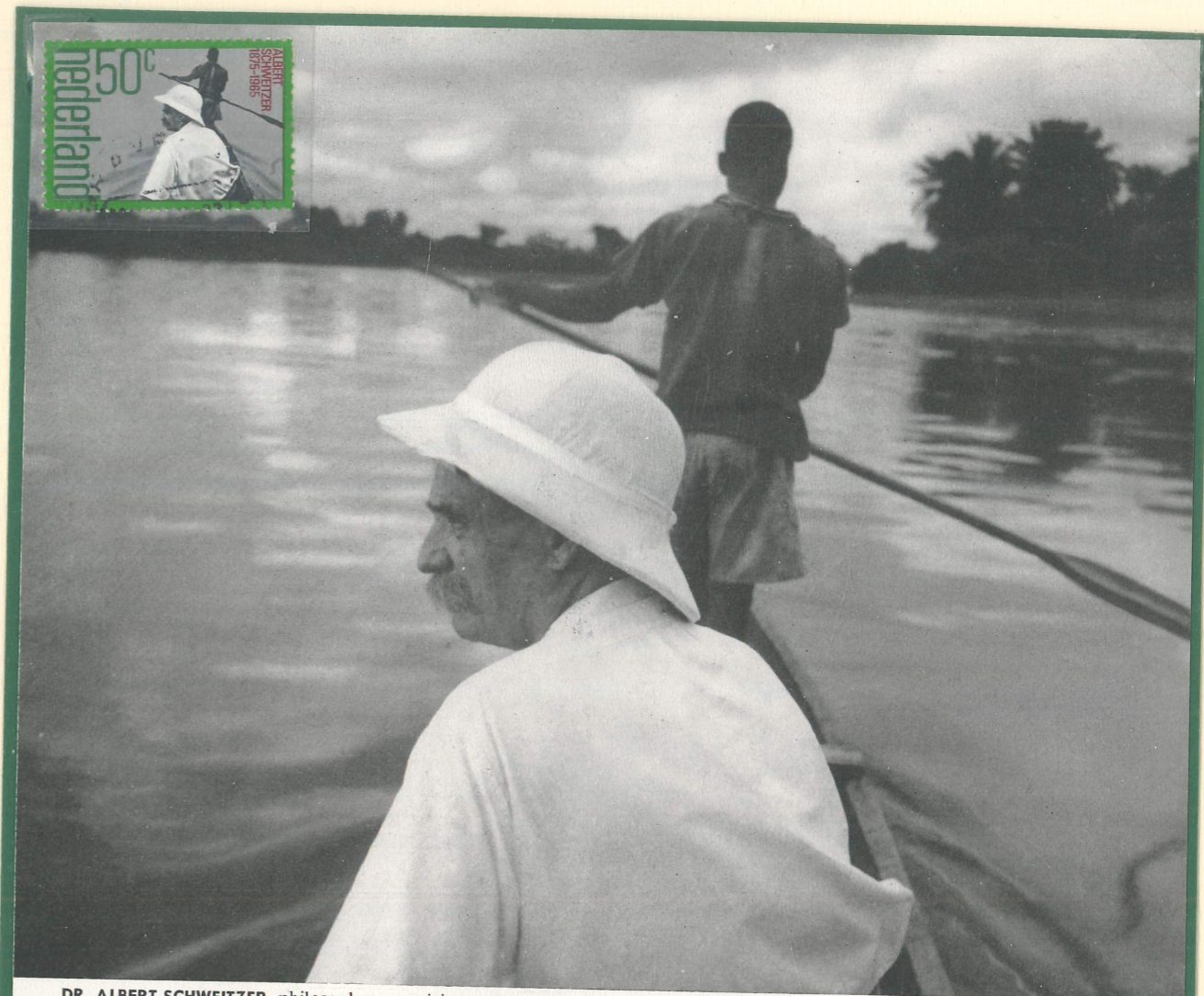
Albert Schweitzer

Postgången till/från Lambaréné

Detta brev är skrivet av Albert Schweitzer och skickades från Lambaréné den 22/3 1948. Även om poststämpeln är otydlig är brevet intressant då man ser att Schweitzer inte hade börjat använda sjukhusets stämpel utan själv skrev avsändarens namn och adress på brevet baksida. Brevets mottagare Dr Emory Ross hade varit missionär i Belgiska Kongo för den amerikanska missionen Disciples of Christ mellan 1918-1928. Under åren 1928-33 arbetade han som sekreterare för Congo Protestant Council (CPC) i Lèopoldville.



Albert Schweitzer tillsammans med sjuksköterskan Ali Silver från Holland som även fungerade som sjukhusets sekreterare.



DR. ALBERT SCHWEITZER, filosof—musiker—kirurg, and winner of the Nobel Prize for Peace, says:

CHARLES R. JOY, ©BEACON PRESS

“Friends I used to know only by mail, I now meet face to face!”

● Take a look at a map of Africa. —Along the line where the Equator cuts across the west coast of the “Dark Continent” you would hardly expect to find a hospital caring for 5,000 patients a year . . .

But there at Lambaréné, about 150 miles up from the mouth of the Ogowe River, a man dedicated to the service of other men, has established just such a healing mission.

This great man, Dr. Albert Schweitzer, was born in Alsace in 1875, and awarded the Nobel Prize for Peace in 1953 . . . In 1954, Pan American received a

letter, written in longhand, from Dr. Schweitzer. In it he said (translation from the French)—

“I now have the opportunity to receive friends at Lambaréné who are interested in my work. Many friends from America have arrived by Pan American Airways.

“They have been delighted with the way in which these planes have accomplished this long journey, and especially with the solicitude with which they have been received by the

company and lodged upon their arrival in Léopoldville until they continue their journey to Lambaréné.

“I am grateful to the Company Pan American Airways. Thanks to this company, it has been possible for me to meet personally friends from America, with whom I would otherwise have been in contact only by correspondence. With best wishes,

Your devoted,

Albert Schweitzer

The only U. S. airline flying the length of Africa is—

PAN AMERICAN
WORLD'S MOST EXPERIENCED AIRLINE

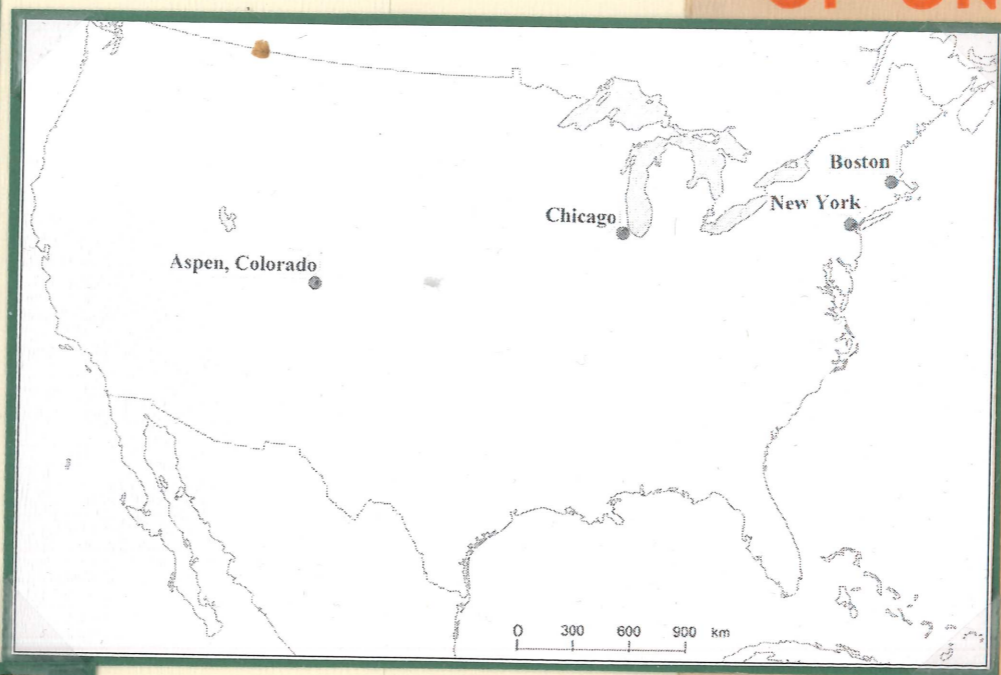


(Annons från tidskriften National Geographic, 1954)

Albert Schweitzer

Besöket i USA

I USA fanns en Schweitzerförening som under 2a världskriget hade hjälpt Lambaréné ekonomiskt. Efter kriget gjorde Albert och hustrun Hélène en resa över Atlanten då de besökte Aspen i Colorado där man firade 200-årsjubiléet av Goethes födelse. Schweitzer var inbjuden att hålla ett föredrag och sedan höll han samma föredrag vid universitetet i Chicago där han blev hedersdoktor. Dr Emory Ross följde med som tolk.



Gala Concert

TO HONOR THE 75th BIRTHDAY OF ONE OF OUR GREAT MEN



DR. ALBERT SCHWEITZER

BORN JANUARY 14, 1875

On June 28, 1949, this great man set foot on American soil. Dr. Albert Schweitzer, Doctor of Philosophy, Doctor of Theology, Doctor of Music, Doctor of Medicine, Missionary and famous as organist and author, his profound commentary on Bach remaining one of the authoritative works on the subject. Such a combination of academic attainments would in themselves be enough to mark their possessor as an unusual phenomenon; but it is not in academic honors that his real significance lies, for they were but the means to his true life's work. For the past thirty-six years he has dedicated his life as a servant of suffering humanity by administering to the sick and the poor at his hospital at Lambaréné, French Equatorial Africa, in the health shattering climate of the jungle.

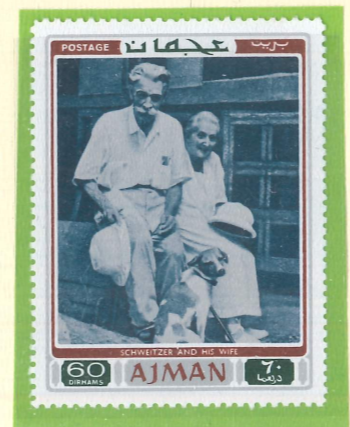
This great humanitarian was persuaded to come to this country to deliver the principal address at a festival in Aspen, Colo. honoring the 200th anniversary of Goethe's birth. Within three and a half weeks the American public and the press have taken Dr. Schweitzer to their hearts. Wherever he went and wherever he spoke he made an indelible impression. Since then he has returned to his hospital in Africa.

TOWN HALL

Saturday Evening at 8:45 o'Clock

JANUARY 14, 1950

Wanda Landowska



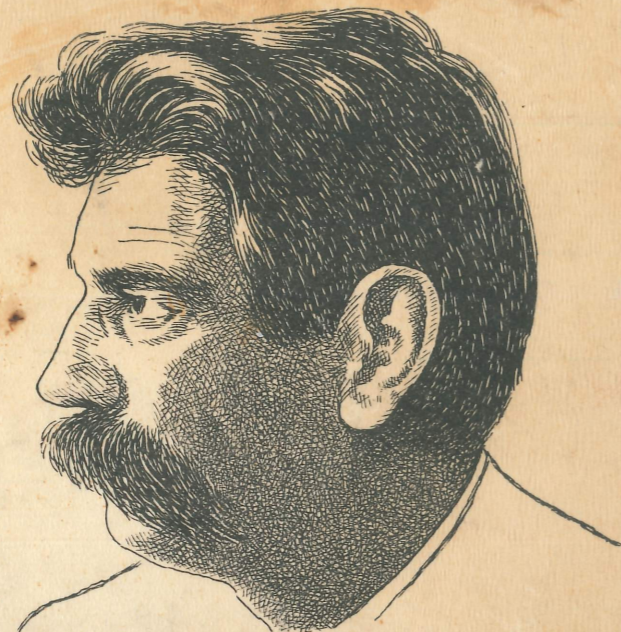
Brevet till Emory Ross med fru var från Hélène Schweitzer och var poststämplat 1955 alltså 6 år efter besöket hos paret Ross i New York. Resan hade skapat en fin kontakt. Hélène Schweitzer dog två senare i Tyskland.

En orsak till att Schweitzer gjorde USA-resan var att han skulle få 3.000 dollar som han kunde användas till sitt sjukhus. I USA gällde det att samla in dessa pengar och det gjorde man genom en "Gala Concert" i New York som Emory Ross ordnade med anledning av Schweitzers 75 årsdag.

Albert Schweitzer

Biblioteksböcker

ALBERT
SCHWEITZER



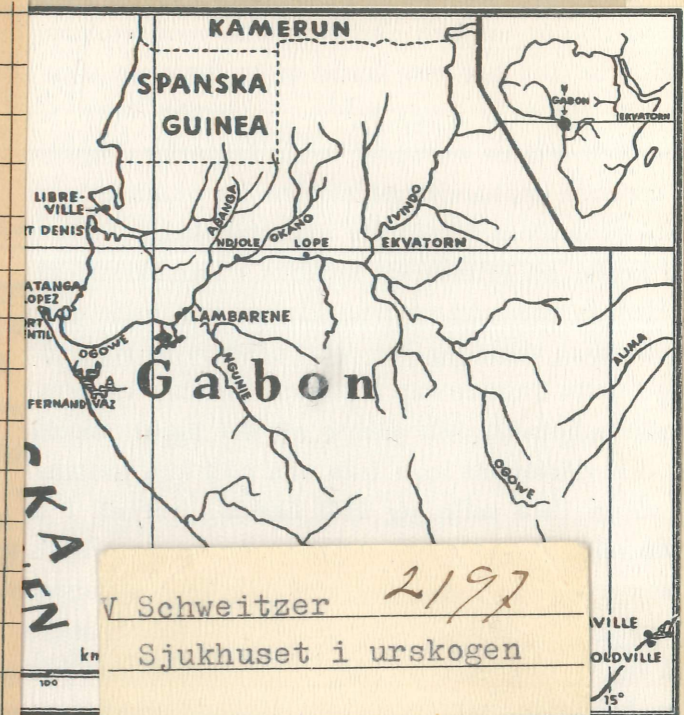
SJUKHUSET I URSKOGEN

LINDBLADS

Torshälla församlingsbibliotek

Torshälla församlingsbibliotek

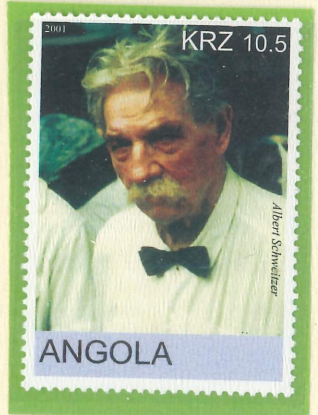
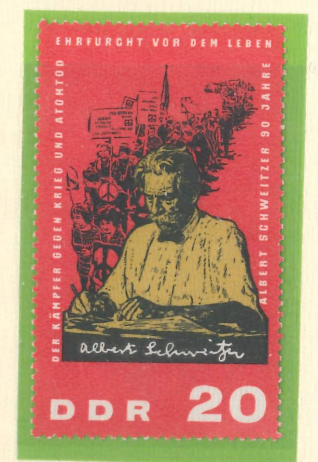
165	13/4
28	5/5
184	24/11
208	16/5
262	23/5
178	2/6
229	24/4
207	19/8
279	20/1
8	24/2
340	14.7.
217-1.	
483243	
34 8.5	
315	175 NOV.
275	12 MAJ
118	22 SEP.
15	23 NOV.



V Schweitzer 2197
Sjukhuset i urskogen

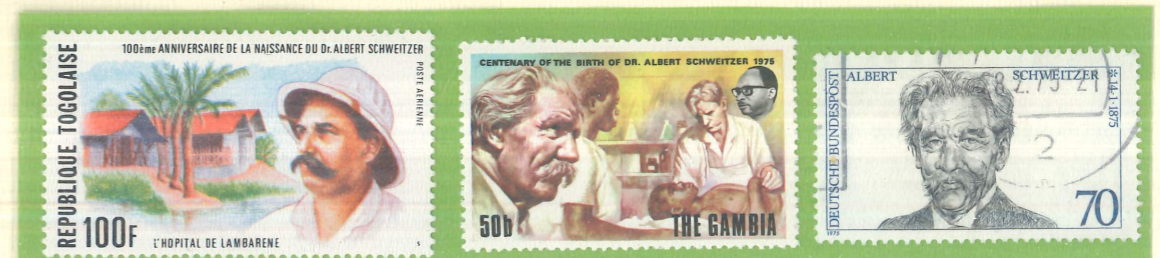
165	13/4	315	175
28	5/5		
184			

Bäckängskolan
Gymnasiebiblioteket
Box 55083
500 05 BORÅS 5



Den första boken om Lambaréné som gavs ut i Sverige var *Mellan urskog och vatten* (1922) som Greta Lagerfelt hade översatt från tyska språket. Boken trycktes i fyra upplagor. Under 1930-talet översatte Greta Lagerfelt ytterligare böcker vilket var ett sätt att berätta om Schweitzer men också ett sätt att få in pengar till den svenska Albert Schweitzer-föreningen.

Efter att Albert Schweitzer fick Nobels fredspris 1952 blev det lättare att informera om verksamheten på Lambaréné i Sverige. Sven Nykvists film *Vördnad för livet* började visas runt om i landet och nya böcker gavs ut. Två större present-böcker med stora fotografier översattes till svenska, *Sjukhuset i urskogen* (1952) och *Albert Schweitzers värld* (1955). Fotografen Erica Anderson från USA som producerade boken *Albert Schweitzers värld* kom att besöka sjukhuset vid 18 tillfällen och framställde en film om Albert Schweitzer som 1957 fick en Oscar som årets dokumentärfilm. Genom att det under 1950-talet blev lättare att resa till Lambaréné besöktes sjukhuset av flera personer som kom att skriva personliga reseberättelser om sina besök på Lambaréné. Allmänheten kunde låna böckerna från kommunernas folkbibliotek och från kyrkornas församlingsbibliotek.



Albert Schweitzer

Filmen "Vörndnad för livet"

Filmfotografen Sven Nykvist besökte Lambaréné i sin ungdom i början av 1950-talet. Nykvists pappa hade arbetat som missionär i Kongo för Svenska Missionsförbundet och Sven hade anlitats för att spela in en film om arbetet i Kongo. När han var klar med filmen reste han till Lambaréné och eftersom Schweitzer kände Nykvists pappa hade han fått lov att göra en kortfilm om Lambaréné. Nykvist reste med bil ifrån missionsstationen Dolisie i Franska Kongo tillsammans med SMF-missionären Gustaf Jakobsson som blev chaufför och tolk. När inspelningen var klar skickades filmen med flyg till Sverige för framkallning. Flygplanet störtade i Kamerunbergen och hela filmen förstördes. Alla på flygplanet omkom däribland två av Missionsförbundets missionärer, David Pettersson och Maja Olsson.

Sven Nykvist tvingades nu återvända till Lambaréné och hela filmen gjordes om igen. Nu fick han hjälp av två andra missionärer som chaufförer, Henric Arvidsson och Carl Adolf Josefsson. Innan den slutliga filmen blev klar tvingades Nykvist besöka Lambaréné en tredje gång för att göra några kompletterande scener. Denna gång reste han med flyg till Lambaréné från Sverige.



Albert Schweitzer och Henric Arvidsson



Sven Nykvist väntar på färjan

En av Sven Nykvists chaufförer till Lambaréné var missionären Henric Arvidsson från Oskarshamn. Han fotograferade en del från besöket i Lambaréné samt skrev en egen artikel i sin lokaltidning i Sverige som var Oskarshamns-Tidningen.

Lambaréné och Dr Albert Schweitzer

Lördagen den 29 december 1951

Oskarshamns-Tidningen Nr 300

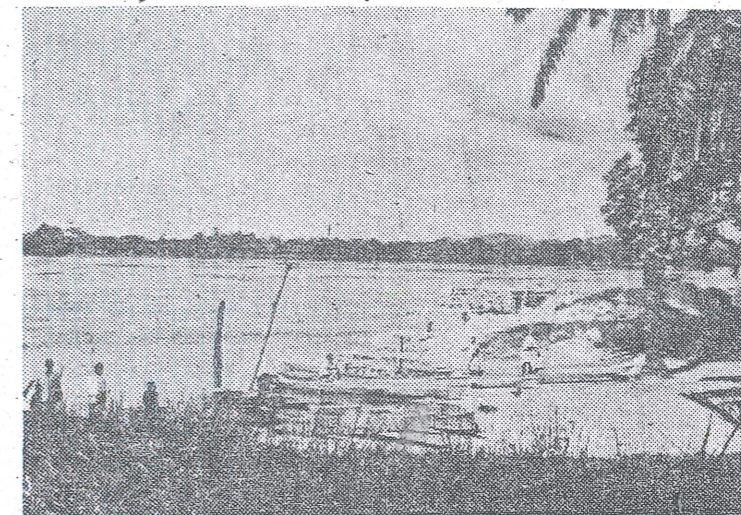
Av missionär HENRIC ARVIDSSON.

Namnen i rubriken är inte obekanta. Kring dem har en stor del av världens intresse samlats sig. Lambaréné är lika känt som Hiroshima. De utgör tvenne poler. 60.000 människor dödades och 10.000 skadades när den första atombomben fällades över Hiroshima den 6 aug. 1945. Förödelse, förintelse, utsläckande av liv! Dess motpol är Lambaréné. Tusentals människor har där räddats till livet. Över Lambaréné är de orden skrivna: Respekt för livet! Kring Dr Schweitzer och hans sjukhus i den tropiska urskogen har de livsbevarande krafterna samlats sig och den gärning i mänsklighetens tjänst som där utförts hör till det mest heroiska världen känner till.

Ödets underliga nyck skulle forma det så att jag kom att göra ett besök där. Min gode vän från förra perioden, filmfotografen Sven Nykvist från Sandrewateljéerna, hade några månader tidigare varit på Lambaréné och

berömda missionären på väg hem till den DC-6 som amerounberget ombord ljöt en när fanns också missionärer med alla. Allt brannarna från Lambaréné orsakade att jag ännu en resan just då gästades av oss följande. Min kollega och jag åkte med bilen med en chaufför som gjorde vår resan fram till högdagades stan och avbröt resan för polisundersökningens skull. Och så kom turen till mig. Egentligen var detta också i överensstämmelse med en tidigare uppgjord plan men annat kom emellan och syntes kullkasta den. På detta något underliga sätt kom jag ändå iväg. Och ingen kunde vara gladare däröver än jag. Sådana tillfällen växer inte på träd.

Men hur skulle vi komma åstad? 800 km. är en betydande vägsträcka när det inte finns tillgång till tåg. Vår egen bil var i mos. Flyget gick bara en gång i veckan och erbjöd bara en enda arbetsdag vilket var otillräckligt. Genom hjälpsamma människors försorg förpassades vi 200 km. närmare målet med en lastbil som ställdes till vårt förfogande. Och i Dolisie lyckades vi få fatt i en specialbil från en transportfirma, som för den lilla nätta summan av 60.000 francs (1.800 kr.) skulle frakta oss de återstående 600 km. tur och retur. Och så hundra kronor extra för varje dag bilen



En vy från Lambaréné i djupaste Afrika.

Det kändes befriande att komma ut ur den igen.

Vi står mitt emot Dr Schweitzers mission på andra sidan floden vid middagstiden. Själva läget ger anledning till undran. Vid anläggandet av en station söker man sig ofta mot höjderna, dels för att få lite vind och frisk luft, dels för att undvika malariamyggen som har sitt tillhåll i de lägre markerna. Dr Schweitzer har undvikit höjden och placerat sin mission nedanför, alldeles på själva flodstranden. Vattenfrågan är en av livsfrågorna här ute och den rika vattentillgången i den förbiflytande floden har säkert avgjort placeringen av denna läkarmission. Anblicken ger intrycket av ett väldigt gytter av byggnader och hus, sida vid sida. De rostiga plåttaken ger precis inte en vacker anblick. Här har heller ingenting lagts ned på själva skönhetsvärden, och det värdesättande är inte byggnadernas utseende men vad som uträttas inne i dem. Den gärningen väger tungt.

En av Dr Schweitzers kanoter sticker ut från motsatta stranden. Med taktfasta paddeltag och under pagayerernas glada sång kommer den hastigt ner mot oss. Vi är så smått oroliga över hur vi skall bli mottagna. Visserligen har doktorn telegrafiskt meddelat att vi är välkomna men å andra sidan vet vi att han alltid intagit en mycket reserverad hållning mot filmfotograferna. Vänligt men bestämt har han avvisat varje försök till filmning. Att han gjort ett undantag för den svenska fotografen är ett särskilt kapitel till vilket jag återkommer. Helt nyligen tackade doktorn nej till ett amerikanskt erbjudande på 500.000 dollars för rätten att få filma hans liv. Svaret motiverade han i orden: "Mitt liv är vikt icke till förtjänst utan till tjänst."

ingen filmning! Punkt och slut! Det var nästan så vi kände oss generade när vi själva sedan drog omkring med apparaturen och hade fria händer överallt.

Och varför gjorde han nu detta undantag? Doktorn förklarade det själv för de amerikanska damerna på följande sätt: "Det är svenskarna jag har tacka för att denna mission i dag finns. Utan deras hjälp hade den inte kommit till. Med deras hjälp har jag drivit den igenom de svåra åren och ännu i dag får jag stor hjälp därifrån." Det var enkla ord men ord som grep. Och jag förstärkte vad vännen Nykvist kände, när han som den förste fotografen och därtill som svensk, fått doktors tillåtelse att göra en film om Lambaréné. Det var en ynnest som inte erbjöds vem som helst.

Hur enkel men hur fängslande sitter han där inte, doktorn i tre fakulteter, en av världens mest kända Bachtolkare, missionären, som i stället för en lysande bana vid något av Europas universitet, vigde sitt liv till tjänst i Afrikas urskogar, till kamp mot sömnsju-

i sin hand. Och när doktorn sat vid orgeln stod djuren droppstilltätt tryckt intill gallret och följde med intresse de händer som världen älskar höra framkalla Bachs musik.

Då är det inte bara djuren som lyssnar. Det är högtidsstunderna i vildmarken, när doktorn sätter sig vid den orgel som hans trogna vänner en gång skänkt honom Tid och rum försvinner. Det lilla rummet förvandlas, blir till hededom med mäktiga valv inurder vilka orgelns toner brusar fram. Stillhet, andakt, gripenhet ett budskap från en annan värld till världens hungrande hjärtan en underbar frid som genom strömmar själen, som dröjer kvar och förbliver. Tiden! Vem håller räkning på den? En timma går kanske två. Ingen frågar efter det. Så slutar musiken, tempevalven försvinner, folkskaran skyndar mot utgången. Vad nå då? Vems är dessa ögon? Ah, och tillhör ju det vackra rådjuret som hela tiden stått tryckt intill mig på någon meters avstånd. Lambaréné! Utanför står tropilnatten mörk och tung. Men friden i hjärtat dröjer kvar...

Doktors mission är en ren läkarmission. Själva står han intill längre så ofta i operationsrummet. Den uppgiften har han överlämnat till tvenne andra läkare. Och omkring sig har han en stam av sjuksköterskor. När doktorn första gången kom till Lambaréné fick han installera sig i en hönshus, den enda byggnad som kunde upplåtts för honom. Nu följde läkarna arbetet i ljusa luftiga salar. Själva nöjer sig doktorn med att se till att allt fungerar. Här är den store fadern för alla som vistas där. En dag kan man se honom stå över vattenpumpen färd med smörjning, en annan dag är det något annat som kräver tillsyn, kanske de stora fält och odlingar som måste hållas i gång för att förse alla med livsmedel. Med rörande omsorg har han själv hand om sina båda stora kanoter som sköter kommunikationerna med ön i floden, på vilken administrationen och affärerna finns. Djuren tillåter han ingen annan mata. Pratstunden med dem följde summan han inte. Och så är det stora, tunga ansvaret för he



Albert Schweitzer

Filmen "Vörndnad för livet"



SVEN NYKVIST är son till missionären Gustav Nykvist som kom till Kongo 1903 och idag betraktas som en av pionjärerna i kustlandet norr om Leopoldville. Den här boken handlar om Sven Nykvists första besök i Afrika, då han spelade in långfilmen "Under södra korset" samt dokumentärfilmen om Albert Schweitzer "Vörndnad för livet". Sistnämnda är den enda film som Schweitzer själv sanktionerat och medverkat i och har rönt stor uppmärksamhet bl. a. i USA där den under de sista åren visats över så gott som samtliga TV-stationer.



Sven Nykvist berättar om
resan
till Lambarene
för Lars-Henrik Ottoson

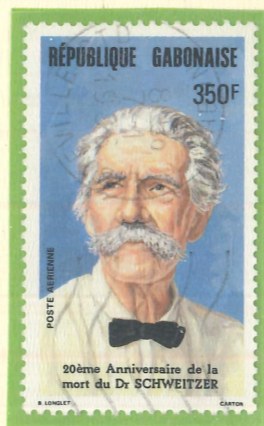
Filmfotograf Sven Nykvist har lyckats med något som inom filmkretsar världen över ansetts som omöjligt: att få Albert Schweitzers tillstånd att göra en dokumentärfilm om hans arbete bland de infödda. När den unge svensken efter en äventyrlig färd genom den afrikanska vildmarken dök upp i Lambarene ve knade den store mannen, kanske rörd av Sven Nykvists enkla filmutrustning, kanske på grund av gamla sympatier för Sverige . . . Med osvikligt tålamod ställde han sig till förfogande, och tålamod krävdes sannerligen av dem båda, ty filmarbetet förföljdes av en otur så envis att läsaren frestas tro på afrikansk magi.

Det förhöll sig så här: trots enträgna varningar av medicinmannen Kunkulikuba hade Sven Nykvist förvärvat en invigd fetischtrumma, och från den dag trumman kom i hans ägo daterade sig hela raden av motgångar.

Resan till Lambarene är berättelsen om samarbetet med Schweitzer men också om expeditionens äventyr på filmfärd i Kongos djungler, om Kunkulikuba, om grymma riter bland de infödda och om hur ett ljudband räddade livet på en dödsdömd man.

Detta brev skickade Sven Nykvist från Lambaréné i maj 1951 till Greta Lagerfelt i Gammalkil. Under 1930- och 1940-talen fungerade hon som Albert Schweitzerföreningarnas samordnare i Sverige. Det var hon som bl.a. översatte Schweitzers böcker till svenska. Brevets innehåll gällde troligtvis frågor rörande Nykvists film om Lambaréné. Greta Lagerfelt hade själv planerat att besöka Lambaréné under året och hade till och med bokat biljett ombord på ett lastfartyg. Hennes resa inställdes emellertid på grund av svikande hälsa men hon träffade Sven Nykvist i sitt hem när han kommit hem till Sverige. Greta Lagerfält's hälsa försämrades sedan mer och mer då hon blev förlamad och blind för att slutligen avlida.

Filmen fick namnet "Vörndnad för livet" och blev en gemensam produktion mellan Sven Nykvist och den svenska Albert Schweitzerföreningen. Filmen kom att visas i skolorna i Sverige och i samband med olika insamlingsmöten. Filmen försågs även med en engelsk text och blev internationellt erkänd med stora framgångar i bland annat USA. Sven Nykvist skrev även senare en bok tillsammans med Lars-Henrik Ottoson om sina resor och svårigheterna i samband med inspelningen av filmen.



PA MANGAS BEGÄRAN:

"Vörndnad för livet"

— en film om den världsberömda nobelpristagaren, läkaren och missionären —

ALBERT SCHWEITZER

— »vår tids Franciscus» —

visas på mangas begäran ännu en gång
— vid —

SÅNG- och MUSIKAFTON

i Flickläroverkets aula, Göteborg (bakom Stadsteatern)
onsdagen den 30 mars 1955 kl. 19.30

Övriga medverkande: Pastor Victor Brattström (kort inledningstal till filmen), kyrkosångerskan Lillemor Otterland (solosång), vid flygeln: Egron Krook, komminister Stig Ahlstedt (aftonbön), Westhers ensemble och kamrer Oscar Brander (mötesledare).

Försäkra Er om biljett i god tid! — Envar hjärtligt välkommen!

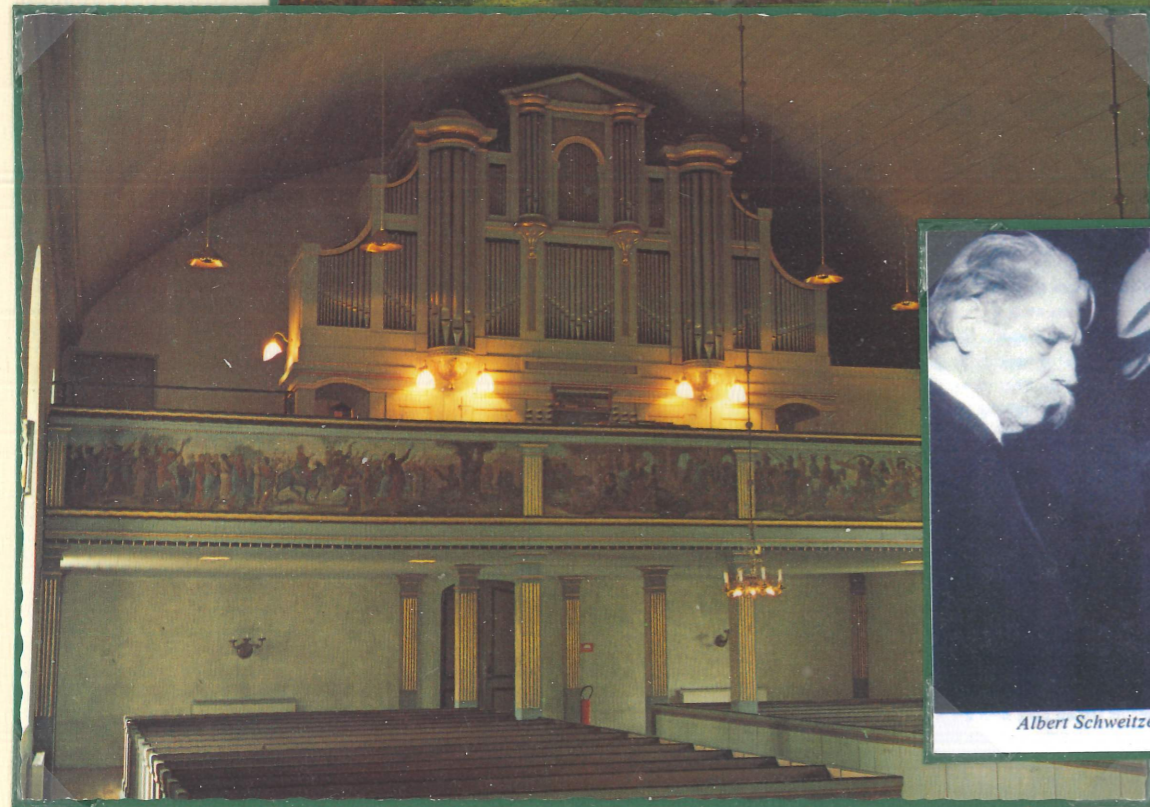
Numrerade biljetter à 1:50 alla platser i Eckersteins Bokhandel, S:a Allégatan 14, Gbg:s Nya Missionsbokhandel, S:a Larngatan 2, HT-Centralen, Kungssportsplatsen 2 och G-P filialen, Ö. Hamngatan 36. Event. överblivna vid ingången.

Albert Schweitzer

Albert Schweitzerföreningar



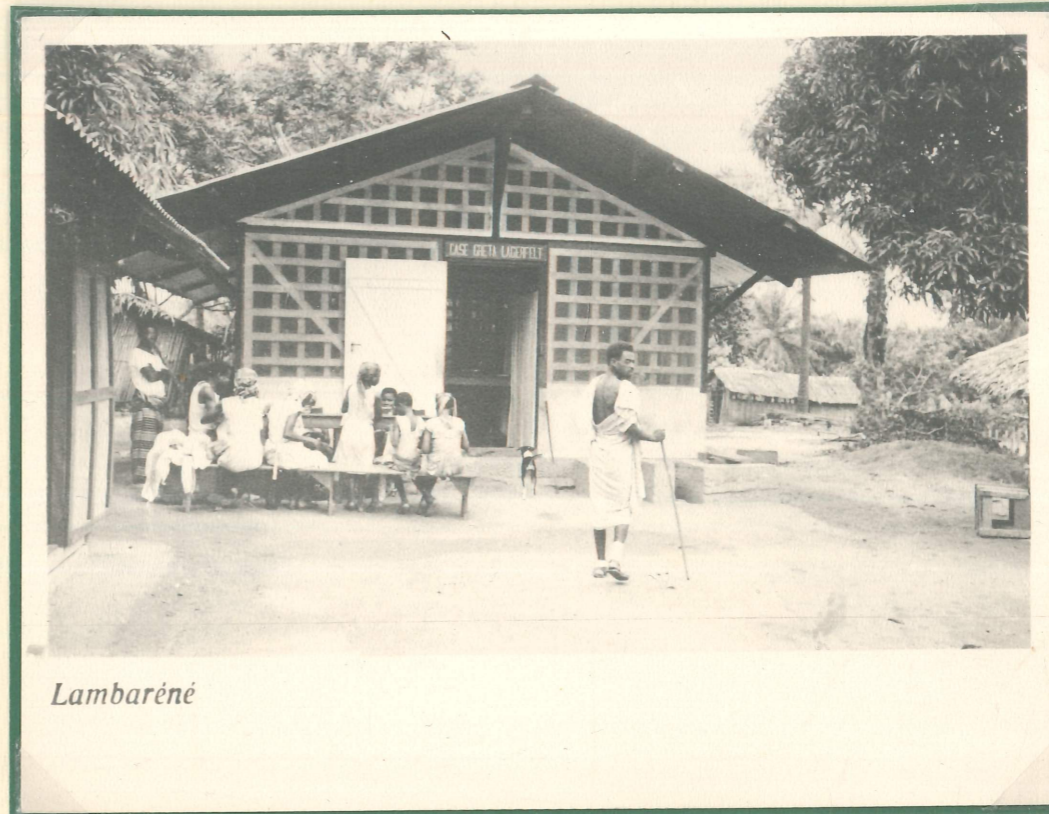
Greta Lagerfelt



Albert Schweitzer vid orgeln i Gammalkils kyrka

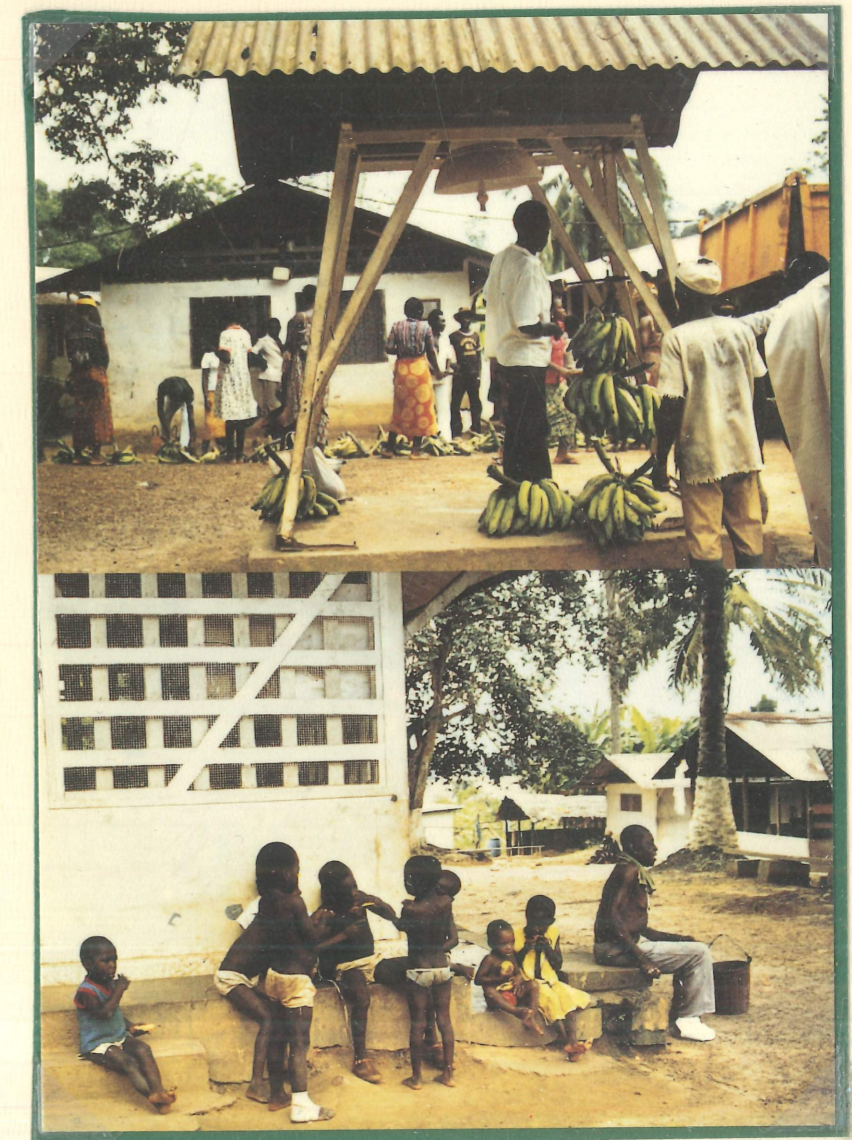
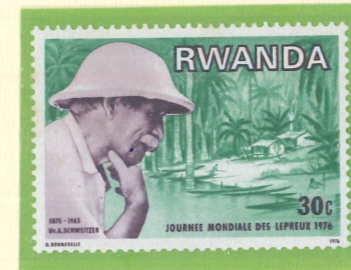
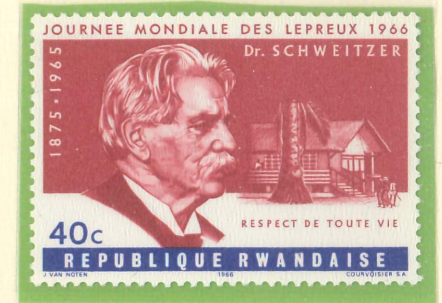
Vykorten är från Gammalkils kyrka utanför Linköping. Kyrkan är känd för sin Schiörlinorgel. "Orgeln byggdes 1806 och är den största och bäst bevarande orgeln från klassisk tid i Sverige. Många kända orgelmusiker har använt orgeln, bl.a. Albert Schweitzer." (från broschyr om Gammalkils kyrka, 2001)

Att Albert Schweitzer kom att intressera sig för denna orgeln berodde på att Greta Lagerfelt bodde nära Gammalkils kyrka på gården Duseborg. Ett av Greta Lagerfelts projekt förutom att hjälpa Schweitzer var att renovera kyrkans orgel. När reparationen var klar gjorde Schweitzer ett besök hos Greta Lagerfelt och genomförde en orgelkonsert i en fullpackad kyrka med över 1.200 personer.



Lambaréné

1953 byggdes en ny mottagningspaviljong i Lambaréné spetälskeby. Schweitzer kallade detta hus för "Casa Greta Lagerfelt" till minnet av Greta Lagerfelt som nyligen hade dött i Sverige. En skylt med hennes namn sattes upp över dörren.



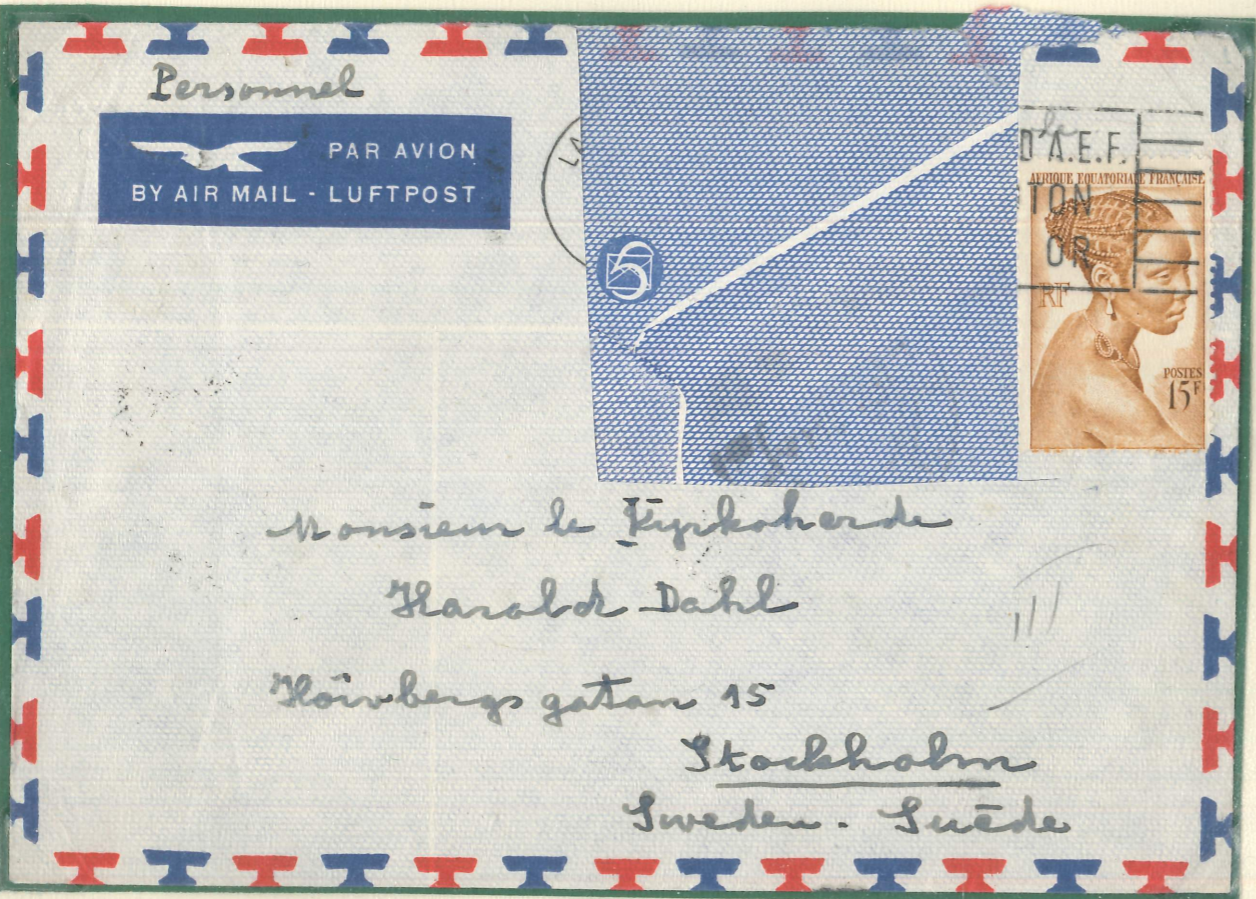
Vykort från spetälskebyn vid Lambaréné.

Albert Schweitzer

Albert Schweitzerföreningar

Detta sönderklippta brev skrevs av Albert Schweitzer och skickades till kyrkoherde Harald Dahl i Stockholm. På baksidan finns en poststämpel, Libreville 26/3 1955. Orsaken till att man klippt sönder brevet är en gåta. Var man intresserad av frimärken från Afrika varför lämnade man då ett frimärke? Schweitzer har skrivit *Personnel* i brevets vänstra hörn vilket innebar att brevet var speciellt viktigt. Harald Dahl kände Schweitzer sedan 1920-talet då han som ung pastorsadjunkt fick följa med Schweitzer som tolk under hans resor runt i svenska kyrkor för att samla in pengar. När ovanstående brev skrevs var Dahl kassör i den svenska Albert Schweitzerföreningen.

Bronsmedaljen nedan har en bild på framsidan av Schweitzer och på baksidan ett kors samt texten "Vörndnad för livet". Det är den svenska Albert Schweitzerföreningen som 1975 gav ut denna medalj i tre varianter, guld, silver och brons. Nedan också två tyska medaljer samt ovan till vänster ett 5 marks mynt med Albert Schweitzer från Västtyskland 1975.



Konstnären Bror Hjorth har framställt två tavlor där Albert Schweitzer finns med tillsammans med andra personer som motiv. Ett av dessa finns på Akademiska sjukhuset i Uppsala och det andra på ABF-huset i Stockholm. På motivet som finns i ABF-huset kan man också se den kongolesiske frihetskämpen Patrice Lumumba. Denna tavla blev senare ett svenskt frimärke som man gav ut 1995 till minnet av konstnären Bror Hjorths födelse.



Albert Schweitzer

Nobels fredspris

A. Nobel Peace Prize



1952

1875 - 1965

Albert Schweitzer
Philosopher, Physician & Humanitarian

USA 34
WASHINGTON, DC 20066
MARCH 22, 2001

The Nobel Prize
FIRST DAY OF ISSUE

1901 • THE NOBEL PRIZE • 2001
100TH ANNIVERSARY

WII

1952 erhöill Albert Schweitzer Nobels fredspris. Priset överlämnades av den norske kungen i Oslo. Fredspriset använde Schweitzer till utbyggnad och renovering av spetälskebyn vid Lambaréné.



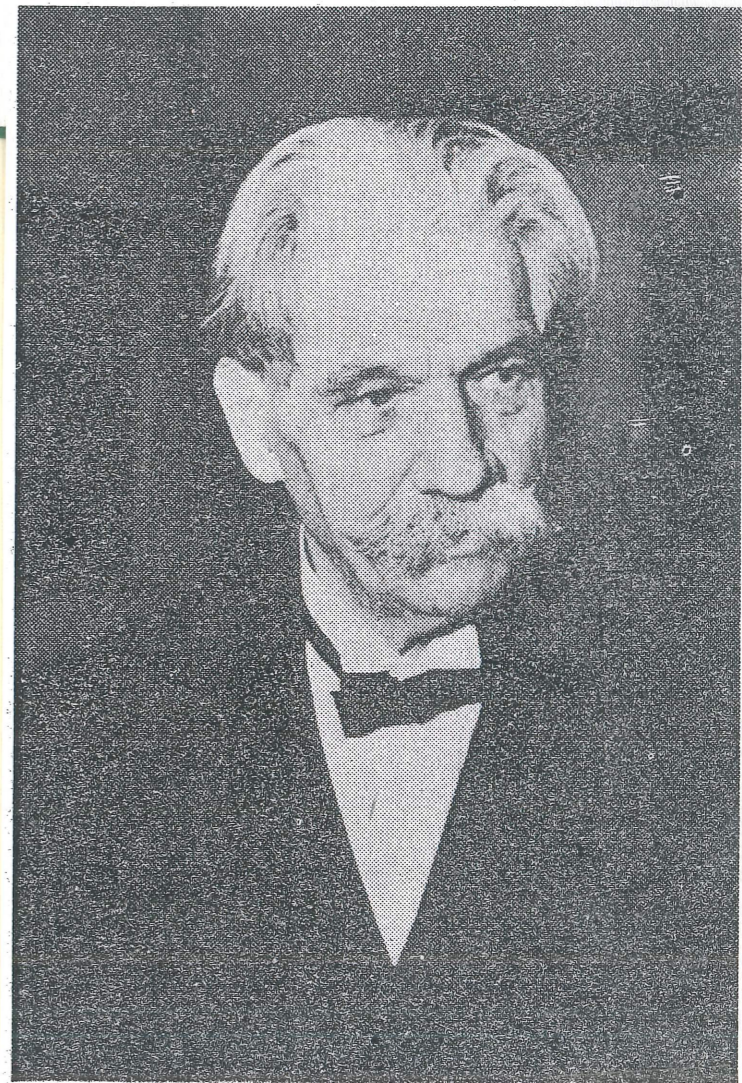
Nobelpristagare-Fred
Förstadagsbrev • First Day Cover

1991-13




6/11 1953

En fridsrikets härold



Norska stortingets nobelkommitté har tilldelat dr Albert Schweitzer 1952 års fredspris. Sin stora gärning har dr Schweitzer utfört som missionsläkare i hjärtat av Afrika, där han alltjämt verksam. — Denna bild togs vid hans senaste besök i Afrika för ett par år sedan.



Albert Schweitzer
1875 - 1965
Prix Nobel de la Paix 1952

Respect de la Vie
Ehrfucht vor dem Leben
Reverence for live



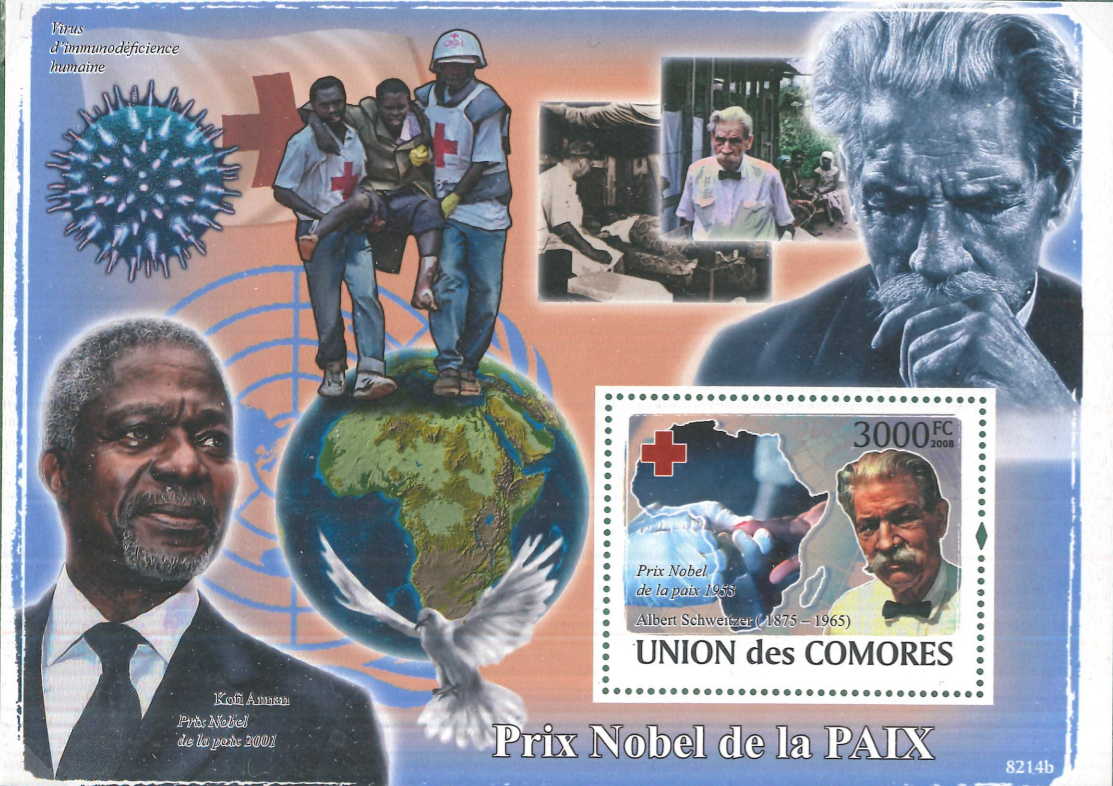
Kung Haakon välkomnar Albert Schweitzer i universitetets aula.

ALBERT SCHWEITZER: BT 5/11 1954

Utsikterna för fred aldrig sämre än nu

OSLÓ 4 nov. (UP).

— I dag kan vi inte gå förbi något enda försök att hindra, att kriget kommer åter — utsikterna för fred har aldrig varit sämre än de är just nu, sade filosofen, läkaren och musikern Albert Schweitzer, då han på torsdagen tog emot 1953 års fredspris och höll sitt Nobeltal i Oslo.



Virus d'immunodéficience humaine

Prix Nobel de la Paix 2001

Prix Nobel de la Paix 1953

Albert Schweitzer (1875 - 1965)

UNION des COMORES

Prix Nobel de la PAIX

8214b

Albert Schweitzer

Nobels fredspris

Nobelpriset gjorde Schweitzer känd i hela världen. Han blev en kändis och i mitten av 1950-talet började Schweitzer även engagera sig i kampen mot atomvapen. Han presenterade en appell under temat "Rädda mänskligheten" via den norska radion. Under ett besök i USA träffade Schweitzer bl.a. Albert Einstein och de var eniga om riskerna med kärnkraften.

Schweitzer kräver förbud mot atomprov

OSLO (TT-NTB)
Ett föredrag om faran vid experiment med atombomber som Albert Schweitzer skrivit, lästes på tisdagen upp i norska radion av nobelkommitténs ordförande direktör Gunnar Jahn.

Föredraget lästes i norsk översättning och sändes dessutom på franska, tyska, engelska och ryska över NTB:s kortvågstationer. Föredraget har dessutom tillställts en mängd andra radiostationer i och utanför Europa.

Schweitzer hävdar att den radioaktiva strålningen efter atombombsexplosioner betyder en stor fara för mänskligheten. Riskerna ökar i takt med att alltför

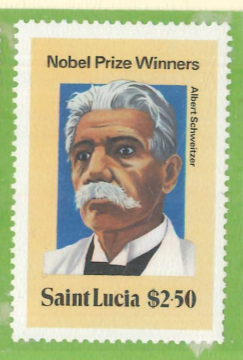
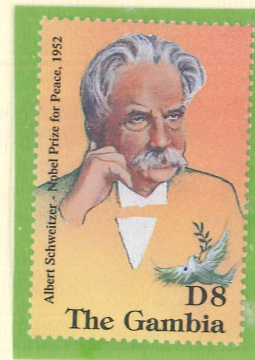
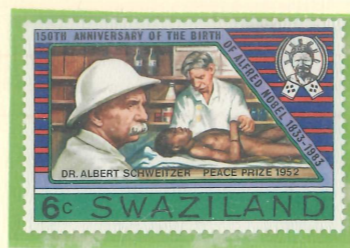
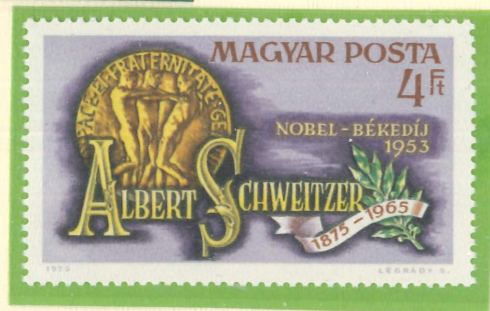
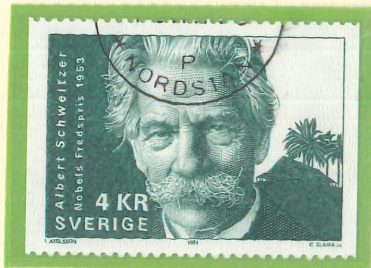
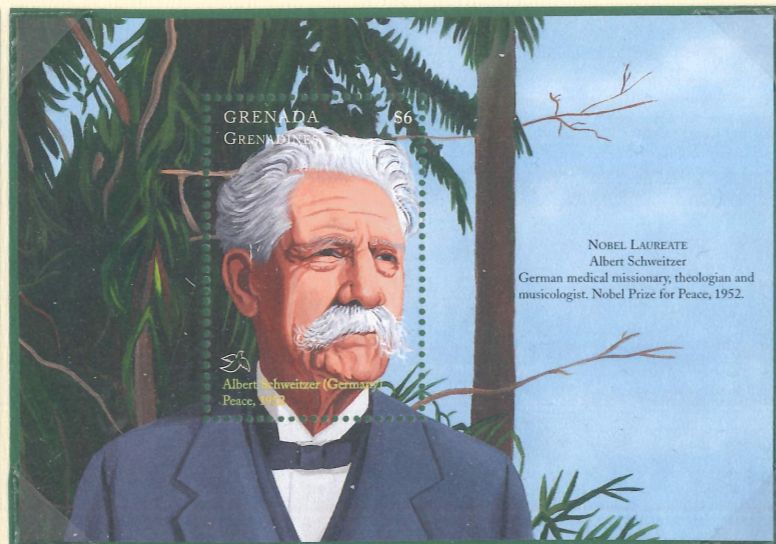
sprängningar äger rum.

– Cellerna i människokroppen skadas allvarligt om de utsätts för radioaktivitet, framhåller Albert Schweitzer. Pionjären Marie Curie avled 1934 till följd av strålningskadorna. Härefter har hundratals sjuksköterskor och läkare ådragit sig obotliga sjukdomar som en följd av att de ignorerat riskerna med röntgenstrålning.

Schweitzer vill med sitt föredrag väcka offentlig opinion mot atombombsproven.



Albert Schweitzer.



Albert Schweitzer

Svenskar besöker Lambaréné

Efter andra världskriget gjorde man i ordningen ett flygfält utanför Lambaréné vilket gjorde det mycket lättare att ta sig till sjukhuset. Dr Daniel Perers hade arbetat på Kibunzi sjukhus i Belgiska Kongo mellan 1953-56 då dr Elon Mattsson var hemma i Göteborg på viloperiod. Ett besök hos Albert Schweitzer på Lambaréné hann han med under sista året och det verkar som om alla svenska läkare ville komma dit en gång även om man var lite kritisk över hur det fungerade. Det var som ett levande museum. Nu fanns en flygförbindelse från Brazzaville utan även fungerande telegraf.

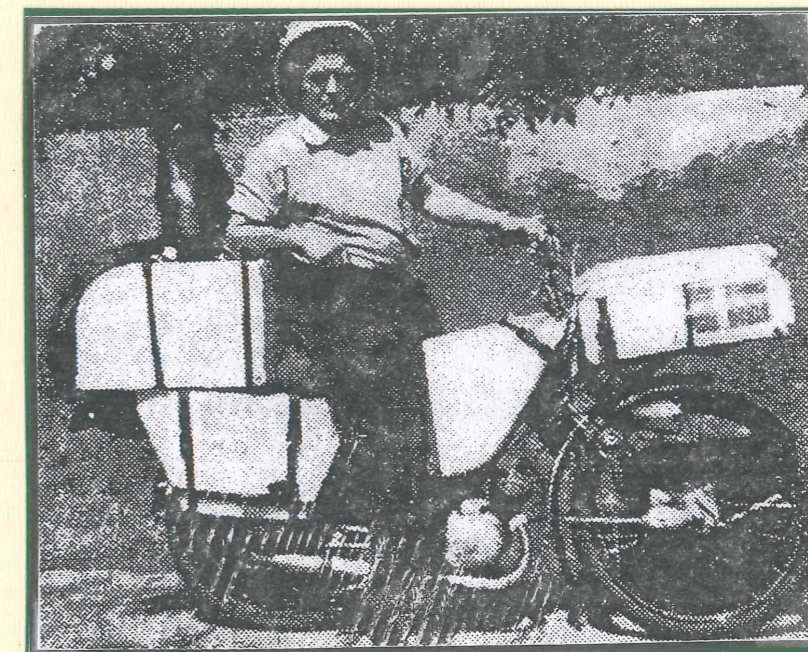


Tre svenska sjuksköterskor kom att arbeta på Lambaréné under 1960-talet. Harriet Björne mellan 8/1 till 16/8 1962 och sedan Anna Gunvor Jonnson och Anna Jönsson mellan 30/12 1963 till 13/4 1966. Dessa hade blivit anställda genom de svenska Albert Schweitzerföreningarna och de fanns på Lambaréné vid Albert Schweitzers död.

Mellan åren 1913 - 1965 var det cirka 175 medarbetare som kom att arbeta på Lambaréné och de kom ifrån olika länder i världen. Den största gruppen var ett 80-tal och de kom ifrån Schweiz. Medarbetare ifrån Frankrike, Tyskland och Holland var cirka ett 20-tal från vardera land. Från provinsen Elsass so var Schweitzers hemtrakter kom 16 medarbetare. Idag hör detta område till Frankrike men fram till första världskriget hörde till Tyskland. Detta är orsaken till att man i statistiken blir en egen grupp. Enstaka medarbetare kom sedan från de skandinaviska länderna, USA och Japan. Av hela gruppen utländska medarbetare arbetade cirka 50 som läkare och ungefär lika många som sjuksköterskor. Andra arbetsuppgifter på sjukhuset var t.ex. snickare, mekaniker, sekreterare, apotekare mm.

En annorlunda resa genom Afrika gjorde svensken Jörgen Nielsen på en Monark moped utrustad med en extra bensintank och en vattenbehållare. Han startade sin resa från Stockholm i november 1954 och den 20 februari 1955 körde mopeden fram till sjukhuset i Lambaréné. Jörgen var nu sjuk och tvingades stanna på sjukhuset i två veckor som patient. Om sitt besök skriver han i sina memoarer, *På moped genom Europa, Sahara och Afrikas djungel*.

De tre sista dagarna innan jag kom till Lambaréné hade jag feber och kände mig illamående. Äntligen en förmiddag kom jag fram till Hôpital du Albert Schweitzer. Det uppstod stor förundran att jag från Norden kom denna väg för de svarta och på denna tidpunkt av året. Jag var helt omtumlad, hade hög feber och hade många infekterade sår, mest längs benen som blivit svårt rivna av djungelns vassa snår. Jag var trött, sliten och smutsig. . . . Efter några dagars behandling var jag åter i fin form. (sid 122)



Den svensk-amerikanske läkaren dr Titus Johnson som arbetade på Kibunzi sjukhus i Kongo-Kinshasa passade på att göra ett besök på Lambaréné på vägen hem till Chicago. I biografien *The life and works of Titus Johnson* över hans liv kan man läsa:



En tysk geolog reste tillsammans med mig i planet från Brazzaville. Vi kom fram den 12 juni 1961 och roddes över floden till Lambaréné av några män som haft spetälska. Vi möttes av två vita sjuksköterskor som visade oss vägen till Dr Schweitzer som var en mycket gammal man (86 år). . . . Även om jag hade läst om dr Schweitzers teologi innan besöket blev jag besviken på att det var så lite praktisk kristendom på Lambaréné. Varje kväll efter middagen läste emellertid dr Schweitzer ur bibeln. Därefter spelade han piano och alla sjöng. (sid 103-104)

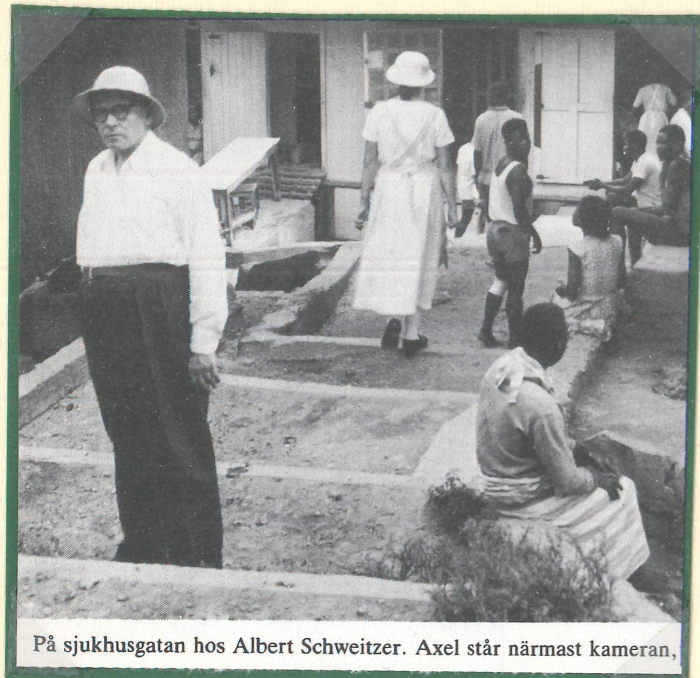
Albert Schweitzer

Svenskar besöker Lambaréné

Signe och Axel Höjer besökte Lambaréné ett par dagar 1958. Axel som var läkare var anställd som hälsorådgivare i Ghana. Besöket skedde under utresan efter det att de varit på WHO's regionalkontor i Brazzaville. Signe Höjer som var journalist och författare skrev om besöket i tidningen *Folket i Bild* samt i boken *I ett vaknande Afrika*.

Vårt flygplan från Brazzaville, ett av Air Frances s k mjölkplan, dök rakt ner i urskogen, tyckte vi. Flygstationen Lambaréné var ett skjul med halmtak. Och en bit därifrån väntade vid floden en av Schweitzers "piroguer", båtar av urholkade trädstammar, "min flotta" som han stolt uttryckte det. På den virvlande floden Ogowe rodde ett par av Schweitzers patienter oss från den lilla staden Lambaréné till sjukhuset. . . På stranden vid sjukhuset står Schweitzer och väntar på oss, lång, rak och spänstig.

(Signe Höjer, *I ett vaknande Afrika*, sid 16)



På sjukhusgatan hos Albert Schweitzer. Axel står närmast kameran,



Sture Linnér Dag Hammarskjöld

22-23 maj 1960 besökte FN-tjänstemannen Sture Linnér Lambaréné. Under slutet av 1950-talet var han chef för Grängesbergs gruvprojekt LAMCO i Liberia. I samband med Kongo-krisen blev han chef för FNs civila operationer. Linnér var då placerad i Léopoldville mellan maj 1961 och januari 1962. Besöket på Lambaréné skriver Linnér om i ett brev till Dag Hammarskjöld där han framför en inbjudan från Schweitzer att besöka Lambaréné.

Jag upplevde en oförglömlig söndagseftermiddag och kväll med honom. Sina åttiofem år till trots verkade han mycket vital och förde mig personligen runt anläggningen under ett livligt kommenterande av paulinsk filosofi, cementblandning och Bach. I samband med middagen läste han femte Mosebok, spelade orgel och sjöng ur sin gamla *Gesangbuch für Elsass-Lothringen*. Han kom in på sina kontakter med Nathan Söderblom, med Svenska Röda Korset, från vilket jag hade framfört hälsningar, och på dig, som han länge hade hoppats på att få träffa i Lambaréné.

(Sture Linnér, *Min Odyssé*, sid 289-290)

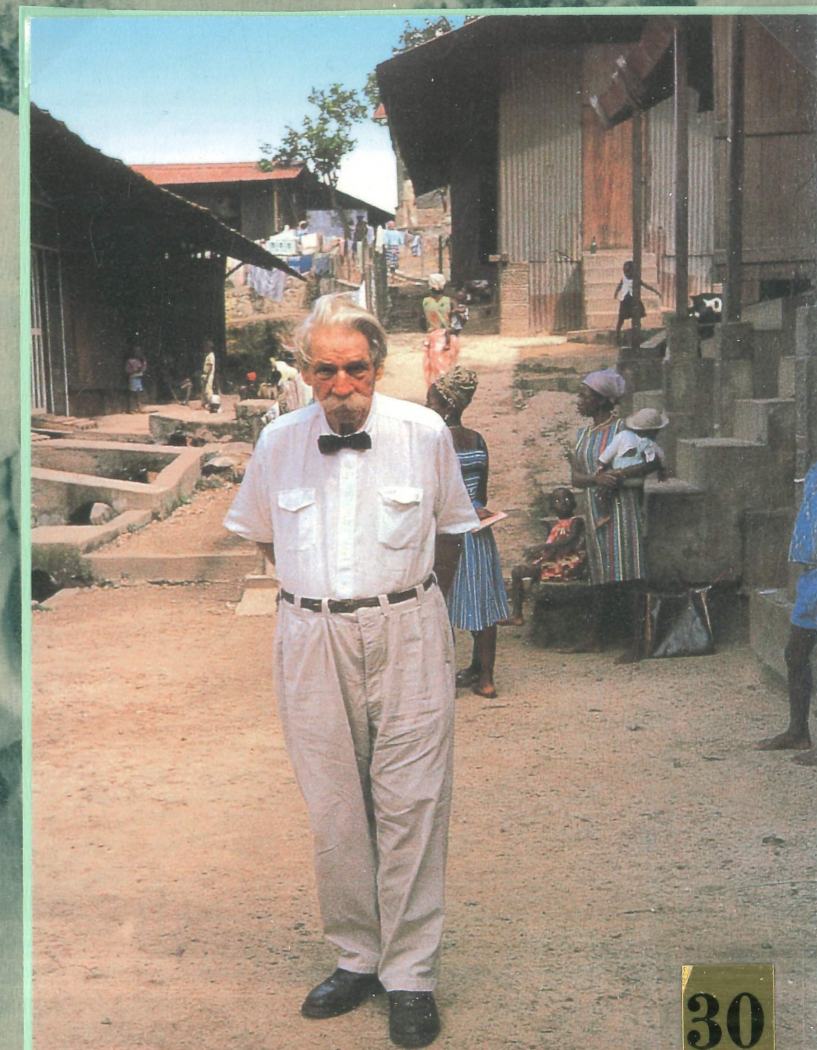
ALBERT SCHWEITZER

OCH HANS SPETÄLSKA

SIGNE HÖJER

besöker den berömde läkarmissionären, som vid 84 år fortfarande är i fullt arbete på sitt djungelsjukhus i Afrika

Kanoter av urholkade trädstammar är enda kommunikationen mellan de vitas värld och de spetälskas by, där Nobelpristagaren själv är både murare, snickare och läkare



FIB

FOLKET I BILD Nr 21 (22/5—28/5 1959).

Albert Schweitzer

Besök från Sverige

I mars 1960 besökte dr Folke Edsmyr och byggmästare John Ekström Lambaréné. Båda var medlemmar i Örebromissionen och gjorde en rundresa i flera afrikanska länder. Eftersom Folke Edsmyr arbetade som läkare i Stockholm så var han speciellt intresserad av att studera missionssjukvården i Afrika. Första besöket var i Centralafrikanska republiken där Örebro-missionen har sitt missionsarbete. Därifrån flög man till Lambaréné och sedan vidare till Belgiska Kongo där de besökte Kibunzi sjukhus. Om mötet med Albert Schweitzer och Ali Silver på Lambaréné skriver Edsmyr i sin bok "Afrika brinner".

Bredvid sig har han sin värdinna för djungelsjukhuset - den belgiska millionärskan Ali Silver - den kvinna som lämnade allt för att bli värdinna på detta urskogssjukhus. Egentligen skulle det inte vara så varmt idag påstod hon, den vita, nätta och trevliga belgiskan, och såg leende på mig, där jag stod och svettades, så det rann om mig. . . Far man till Lambaréné, skall man bära vit solhjälm. Det hör till konvensansen. Vi fick en good will från början genom att vi lånat upp solhjälmarna från vänner i Brazzaville. (Folke Edsmyr, Afrika brinner, sid 86-87)

Några år senare kom Foke Edsmyr som nu var docent att arbeta på Kenyatta National Hospital i Nairobi. Hans intresse för missionssjukvården i Afrika gjorde att han skrev ytterligare en bok som kom ut 1976 med titeln "Albert Schweitzer - människan, vetenskapsmannen, konstnären". Nu hade det gått några år sedan Schweitzers död och i denna bok fanns en sammanfattning av Schweitzer livsgärning men också en del om besöket på Lambaréné han gjorde 1960.



Detta brev är skickat till byggmästaren John Ekström i Örebro efter hans resa i Afrika med besöket på Lambaréné och några av Örebromissionens missionsstationer.

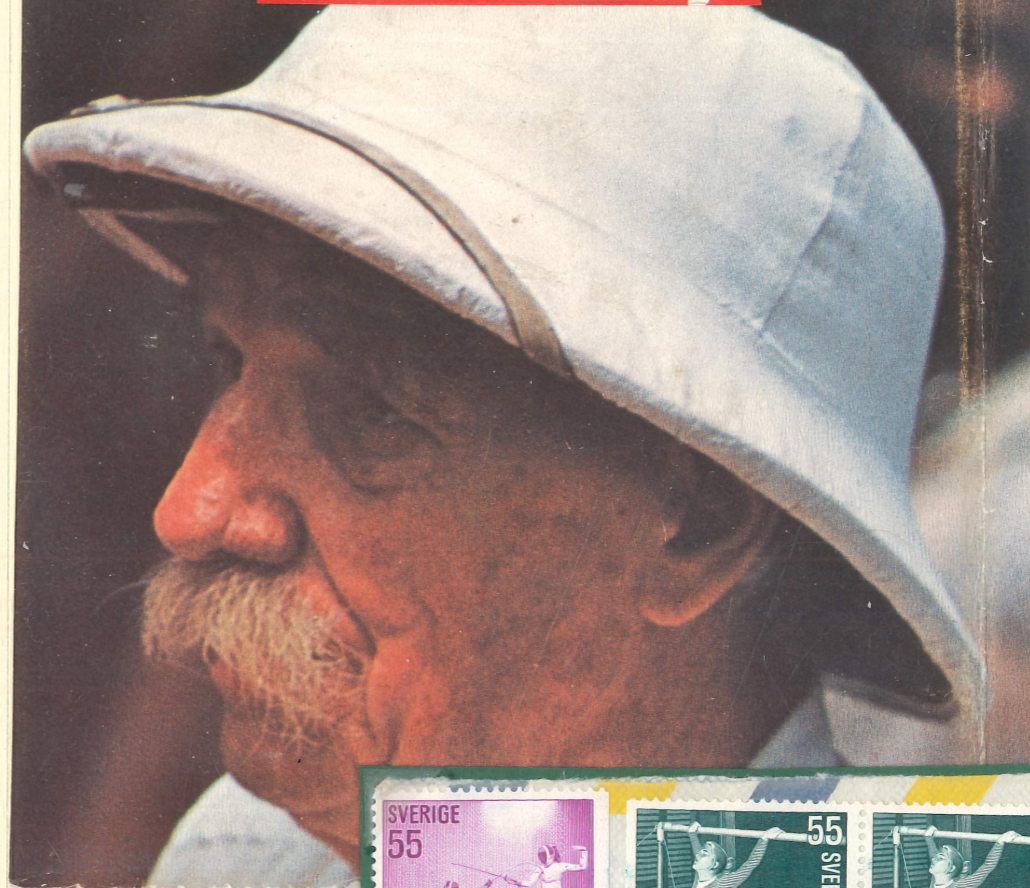
Foto visar när John Ekström och Folke Edsmyr kom till Lambaréné flygfält.



Albert Schweitzer människan vetenskapsmannen konstnären

Harriers

Folke Edsmyr



Folke Edsmyr

är docent i radioterapi och överläkare vid Karolinska Sjukhuset i Stockholm. Från i år 1976 också director för WHO:s femte cancercentra förlagt till Radiumhemmet, Karolinska Sjukhuset, Stockholm.

Folke Edsmyr är en flitig skribent och resenär som gärna berättar om sina personliga erfarenheter och upplevelser. Han anser att en positiv kristen tro mycket väl går samman med modern vetenskap.



POST
PAR AVION

Docent Folke Edsmyr
Kenyatta National Hospital
Radiotherapy Department
P O Box 30024
NAIROBI KENYA

Tjänste
Umeå universitet

Radiation Physics Department
University of Umeå
Umeå 2, Sweden

Albert Schweitzer

"Vörndnad för livet"

"Vörndnad för livet" var Albert Schweitzers etiska hållning som gällde i relationen till vuxna, barn och djur. På Lambaréné tog man hand om både djur och människor. Vid personalens bostäder kunde man finna papegojor, apor, schimpanser, antiloper, katter och hundar.

